

se úloha dělnického hnutí a sociální demokracie sleduje i v kapitolách, pojednávajících o politice buržoazních stran. Dějiny charvátského národa jako celek jsou začleněny do celkové situace v habsburské monarchii a zejména pak v Uhrách, která od samého počátku ústavního života až po první světové války silně ovlivňovala politickou situaci a celkový vývoj Charvátska i jeho jednotlivých zemí. Kromě postavení Charvátska v rámci Uher a habsburské monarchie věnují autoři velkou pozornost a péči také činnosti sněmů, vývoji a působení politických proudů a stran, národnosti otázce, zejména pak úsilí o sjednocení Charvátska a Slavonie s Dalmácií, vztahům k ostatním jihoslovanským národům a zemím, obzvláště k Srbům a Slovincům a k Bosně a Hercegovině.

Text práce je doplněn četnými statistickými přehledy, grafy, tabulkami a mapkami, poměrně podrobným soupisem pramenů a literatury a grafickým znázorněním vývoje politických stran v Charvátsku a Slavonii. To, co bylo výše řečeno, zdaleka nevystihuje myšlenkové a faktograficky bohatý obsah publikace. Dějiny charvátského národa v letech 1860 až 1914 nepochybně dosáhly cíle a plní úkoly, které si stanovili jejich autoři. Jsou dobrým východiskem pro studium i základní studijní příručkou novodobých charvátských dějin.

*

Přehled novodobých slovinských a charvátských dějin má nepochybně základní význam především pro slovinské a charvátské studenty a historiky, respektive i pro historiky zabývající se slovinskými a charvátskými dějinami speciálně. Jejich úkolem je také především obě práce hlouběji posoudit. Protože však Slovinsko a Charvátsko byly v nové době součástí habsburské monarchie, vzbudí nová publikace zajisté také pozornost a zájem historiků, studujících dějiny střední Evropy, jednak proto, že v nich najdou jak po stránce faktografické, tak po stránce hodnotící bohatý srovnávací materiál, jednak proto, že nemohou pominout soudy charvátských a slovinských autorů a obecnějších otázkách, týkajících se středoevropského vývoje a vývoje habsburské monarchie. Již z tohoto prostého důvodu budou zajisté zajímat i československé historiky.

Zájem českých historiků by měly obě práce vyvolat ještě z jiného důvodu. Novodobé slovinské a charvátské dějiny byly spjaty velmi úzce s českými dějinami, a to nejen dlouhodobou příslušností Čechů, Charvátů a Slovinců k stejnému státnímu útvaru — habsburské říši, nýbrž také četnými spoji, a vztahy a svazky v oblasti ekonomické, politické a kulturní. Vzpomeňme jen mnohých shod i přímých styků mezi českou a slovinskou literaturou, vědou a kulturou v době národního obrození, obdobného postoje a úzké spolupráce českých a slovinských představitelů v událostech revolučního roku 1848, ohlasu českého táborového hnutí ve Slovinsku koncem 60. a začátkem 70. let, úlohy slovinské pokrokové inteligence, vzdělané na pražských vysokých školách v duchu Masarykových myšlenek a názorů (tzv. masarykovců) ve slovinském prostředí na začátku 20. století. I mezi Čechy a Charváty existovaly v období, zpracovaném charvátskými historiky četné shody politických programů a cílů (historické právo, trialismus) i přímé styky a vlivy (J. V. Frič a E. Kvaternik, účast českého kapitálu v rozvoji charvátské ekonomiky a peněžnictví, vliv českého prostředí a obzvláště Masaryka na myšlení a postup pokrokové mládeže v Charvátsku a Dalmácii, účast a podíl T. G. Masaryka v odhalení pozadí tzv. velezrádného a Friedjungova procesu, vztah charvátské, jihoslovenské a české sociální demokracie a k austromarxismu a národnostní otázce), abych ukázal alespoň na ty nejznámější a nejdůležitější. Všem těmto otázkám věnují autoři novodobých slovinských a charvátských dějin značnou pozornost a poskytují tak cenné informace i pro zpracování našich národních dějin.

F. Jordán

SEZNAM PRACÍ DOC. DR. ZDEŇKA KONEČNÉHO

(Seznam zařazujeme do ročníku za rok 1969, neboť vychází později než číslo C 17 za rok 1970. Chceme, aby čtenářská veřejnost dostala úplný seznam prací zesnulého doc. dr. Z. Konečného co nejdříve. Několik studií měl zesnulý doc. dr. Konečný buď úplně, nebo částečně připravených do tisku. Ty do seznamu nezahnujeme. Seznam připravil František Mainuš.)

1962

Příspěvek k problematice moravsko-slovenských obchodních vztahů v 1. pol. 16. století, ČMM, roč. 71, 1962, str. 374—385.

Rec.: Fr. Srb-Hana Pešková, Velká stávka mosteckých horníků r. 1932, Praha 1952, in ČMM, roč. 71, 1952, str. 416—420

1953

Rec.: J. Muška-J. Hořec, K úloze československých legií v Rusku, Praha 1953, in ČMM, roč. 72, 1953, str. 428—430

Rec.: Jiří S. Hájek, Wilsonovská legenda v dějinách ČSR, Praha 1953, in ČMM, roč. 72, 1953, str. 430—433

Rec.: Václav Král, Beneš a obrana štátu, Bratislava 1952, in ČMM, roč. 72, 1953, str. 433—35

1954

K problematice dělnického hnutí na Moravě a ve Slezsku v letech 1905—1907, Slezský sborník 1954, str. 102—132

Rec.: B. Bierut, O straně. K sborníku B. Bieruta „O straně“ v slovenčině, in Pod zástavou socializmu č. 6, 1954, str. 380—384

Rec.: Drahomír Bárta, Prosinčová generální stávka roku 1920, in Historický časopis, roč. II, 1954, str. 286—288

Rec.: J. Doležal-J. Beránek, Ohlas první ruské revoluce v českých zemích, Praha 1954, in ČsČH, roč. II, 1954, str. 519—524

1955

Ohlas první ruské revoluce v Rovnosti, Rovnost 18. 5. 1955

Ohlas první ruské revoluce v Rovnosti, 70 let Rovnosti, Brno 1955, str. 36—37

Dělnické hnutí na Moravě v letech 1905—1907, ČMM, roč. 74, 1955, str. 24—54

Morava v revolučním období 1905—1907, Sovětská věda-Historie, 1955, str. 810—814

Účast dělnictva a sociální demokracie v boji o založení české university na Moravě (spolu s P. Novákem), SPFFBU, C 2, 1955, str. 72—84. Dělnické hnutí na Moravě v letech 1905—1907.

K dějinám dělnického hnutí na Moravě a ve Slezsku, sv. II (1888—1917), Brno 1955, str. 24—54

Listopadové události na Brněnsku, Rudé právo 27. 11. 1955

Rec.: Sborník dokumentů k prosincové stávce 1920, Praha 1954, in Historický časopis roč. III, 1955, 239—241

Rec.: Koloman Gajan, Příspěvek k vzniku KSČ, Praha 1954, in Historický časopis, roč. III, 1955, str. 241—242

Rec.: Čestmír Amort, Ruská vojska u nás 1798—1800, Praha 1954, in Historický časopis, roč. III, 1955, str. 244—245

Rec.: Sborník vysoké školy pedagogické v Olomouci 1954—Historie, in Historický časopis III, 1955, str. 425—427

Rec.: E. Kučera-Z. Kučerová, O agrárnícký stát, in Historický časopis roč. III, 1955, str. 629—631

1956

Rec.: Česko-polský sborník vědeckých prací I., Opava 1955, in Historický časopis IV, 1956

Rec.: Andělín Grobelný, Mzdové a stávkové hnutí horníků a koksařů v ostravsko-karvinském revíru v letech 1905—1907, Opava 1955, in Slezský sborník r. 54, 1956, str. 303—304

Rec.: Bojové tradice Rovnosti, Praha 1956, in Věda a život 1956, str. 432

Rec.: G. Kostomarov, Moskevskij Sovet v 1905 godu (Moskovskij Rabočij 1955), in Historický časopis 1956, str. 464

Rec.: Bojové tradice Rovnosti, in Historický časopis, roč. IV, 1956, str. 537—538

Rec.: Josef Hybeš, Výbor z článků a projevů, Praha 1956, in Historický časopis IV, 1956, str. 538—540

Rec.: I. Polišenský-V. Vornáčková-K. Novotný, Boj dělníků na stavbách našich prvních železnic, Praha 1956, in Historický časopis IV, 1956 str. 540—541

Rec.: Sborník Vysoké školy pedagogické v Olomouci—Historie II, Praha 1955, in Historický časopis IV, 1956, str. 546—548

Rec.: W. Schumann, Die Lage der deutschen und polnischen Arbeiter in Oberschlesien und ihr Kampf gegen den deutschen Imperialismus in den Jahren 1917—1918, ZfGW, 1956, in Slezský sborník r. 54, str. 573—575

1957

Bouřlivý rok 1905 na Moravě, sborník Dělnické hnutí na Ostravsku, Ostrava 1957, str. 154—202

Dělnické politické spolky na Ostravsku před první světovou válkou I.

Volební spolek dělnický v Moravské Ostravě, Slezský sborník r. 55, str. 187—210

K otázce germanisace českého a polského školství na Ostravsku v letech 1900—1905, Slezský sborník r. 55, sta. 226—232

Celorakouská generální stávka v r. 1905, Čsl. rozhlas 30. 11. 1957, V mezinárodní jednotě v duchu proletářského internacionálního, Nová svoboda 1. 5. 1957

- Rec.: Načalo prvej ruskej revolúcie. Janvar-mart 1905 gody, Moskva 1955, in *Historický časopis V.*, str. 273—274
 Rec.: Pervaja ruskaja revolucija i meždunarodnoe revolucionnoe dviženie, Moskva 1955—56, in *Historický časopis V.*, str. 393—395
 Rec.: Česko-polský sborník vědeckých prací I, Praha 1955, in *Slavia* r. 26, 1957, str. 283—299
 Rec.: Josef Kolejka, Revoluční dělnické hnutí na Moravě a ve Slezsku (1917—1921), Praha 1957, in *Historický časopis* r. V, str. 535—537
 Rec.: Opava, Sborník k 10. výročí osvobození města, Ostrava 1956, in *Historický časopis* r. V, str. 542—545

1958

- Dělnické spolky na Ostravsku před první světovou válkou II, Politický spolek Spravedlnost pro Moravu a Slezsko, Slezský sborník 56, str. 1—27 Z istorii čechoslovacko-ukraïnskich vidnosin (spolu s A. Popovičem), Duklja, Prešov 1958, str. 199—205
 Morava a Slezsko ve vztahu k Rusku a Polsku v prvních letech rakouského imperialismu (1905—1907), kandidátská disertace, rukopis, str. 1—468 Morava, Slezsko a Halič v předvečer první ruské revoluce (1900—1904), Slezský sborník 56, 1958, str. 433—490
 Počátky odborového hnutí horníků na Ostravsku-Karvínku, Čs. rozhlas 20. 6. 1958
 Odborové hnutí na Ostravsko-Karvínku v organizaci Prokop, Čs. rozhlas 22. 7. 1958
 Rec.: Slovanské studie I., Bratislava 1957, in *Slavia* 27, 1958, č. 3, str. 483—489
 Rec.: Slovanské studie I, Slovenská literatúra č. 2, 1958
 Rec.: F. Boura, N. G. Černyševskij — filosof, materialista a revolucionář, in *Historický časopis VI.*, str. 598—602
 Josef Hybeš (1850—1921), Světlé postavy našich dějin, *Nová svoboda* 19. 1. 1958
 Petr Cingr, Světlé postavy našich dějin, *Nová svoboda* 2. 2. 1958
 Rec.: J. V. Frič a demokratické proudy v české politice a kultuře, Praha 1956, in *Historický časopis VI.*, str. 134—137
 Boj za všeobecné volební právo v Rakousku, *Rozhlas Ostrava* 18, 1. 1958
 České a polské školství na Ostravsku a v okolí, *Rozhlas Ostrava* 5. 2. 1958
 Počátky odborového hnutí horníků na Ostravsku, *Rozhlas Ostrava* 26. 4. 1958
 Rec.: V. Olivová, Československo-sovětské vztahy v letech 1918—1922, Praha 1957, in *Historický časopis VI.*, str. 291—294
 Rec.: I. Pfaff. VI. Závodský, Tradice česko-ruských vztahů v dějinách, Praha 1957, in *Historický časopis VI.*, str. 303—306

1959

- Rok 1905. Prameny k revolučnímu hnutí a ohlasu první ruské revoluce v českých zemích v letech 1905—1907 (Spolu s kolektivem autorů), Praha 1959
 Hornické odhory na Ostravsku (1893—1914), Ostrava 1959, str. 1—200
 Materiály k hospodářským a sociálním poměrům ve Slezsku v letech 1870—1914, Opava 1959, str. 1—180
 Zur Machtstellung Österreich-Ungarns am Vorabend der russischen Revolution 1905—1907, SPFFBU C 6, str. 79—100
 Stávkové hnutí obuvnických dělníků r. 1906 na západní Moravě, Vlastivědný sborník Vysočiny III, 1959, str. 201—225
 Rec.: Historie textilního průmyslu na Moravě, *Rovnost* 28. 2. 1960
 Boj moravských a slezských dělníků před první světovou válkou, *Nová svoboda* 16. 8. 1959
 Rec.: Kapitoly z dějin vzájemných vztahů národů ČSR a SSSR, Praha 1958, in *Historický časopis VII.*, str. 312—316

1960

- Sovětská armáda v bojích o Brno. Studie a dokumenty. (Spolu s kolektivem autorů), Brno 1960, Rudá armáda-ovoboditelka, Sborník Vám poděkování a lásku Vám, Praha 1960, str. 58—73
 Revoluční hnutí v Československu a jeho vztahy k SSSR, Praha 1960, str. 1—315
 Materiály k hospodářským a sociálním poměrům ve Slezsku a na Ostravsku v letech 1918—1938, Ostrava 1960, str. 1—168
 Příspěvek k hospodářským vztahům československo-sovětským ve dvacátých letech, SPFFBU C 7, str. 253—270
 Rec.: Kniha o vlnářství a bavlnářství na Moravě, *Rovnost* 7. 9. 1960
 Rec.: Z dějin československo-slovanských vztahov, *Slovanské studie II.*, in *Slavia* 1960, str. 609—616

1961

Vybojovali nám mír (spolu s Fr. Mainušem), Praha 1961, str. 1—450. Bojovali za našu slobodu (spolu s J. Hrozičným a Fr. Mainušem), Bratislava 1961, str. 1—90
Společný boj dělnictva 1918—1938, Pravda o Slezsku, Opava 1961, str. 35—37

1962

Osvobození Severomoravského kraje ve světle kronik (spolu s Fr. Mainušem), Ostrava 1962, str. 1—172

Kronika osvobození Jihomoravského kraje (spolu s Fr. Mainušem), Brno 1962, str. 1—148

Lid Československé republiky a desáté výročí VŘSR, SPFFBU C 8, str. 468—482

Manifestări ale prieteniei cehoslovaco-române din timpul luptelor pentru eliberarea Moraviei de sub jugul fascist (spolu s Fr. Mainušem), Analele institutului de istorie a partidului, r. 8, 1962, str. 119—135

Léta 1906—1907, Prameny k revolučnímu hnutí a ohlasu první ruské revoluce v českých zemích v letech 1905—1907 (kolektiv autorů), Praha 1962

U sovětských přátel na Kavkaze, Rovnost z 25. 3. 1962

Rec.: 40-letije Azerbejdžanskoy socialističeskoj republiky, Baku 1960, in SPFFBU C 8, str. 545—548

Rec.: L. P. Sečkina, Trudovoj podvig tadžiskogo naroda v gody Velikoj otečestvennoj vojny, Stalinabad 1960 (spolu s Fr. Mainušem) in SPFFBU C 8, str. 544—545

Rec.: I. A. Novikov, Družba narodov SSSR, Moskva 1959, in SPFFBU C 8, str. 543—545

1963

Pracovní nasazení Poláků v okupovaném pohraničí Československa za druhé světové války (spolu s Fr. Mainušem), Slezský sborník 61, 1963, str. 385—403

Rumunská armáda v bojích za našu slobodu (spolu s P. Benešem a Fr. Mainušem), Banská Bystrica 1963, str. 1—167

O nové hodnocení válečných zajatců a cizích civilních dělníků v týlu fašistického Německa 1939—1945 (spolu s Fr. Mainušem), SPFFBU C 10, str. 85—106

Víte, kde je Machačkala? (spolu s Fr. Mainušem), U 63, č. 17 z 20. 11. 1963

1964

Poláci na československém území za války a jejich odpor proti fašismu (spolu s Fr. Mainušem), Slezský sborník 62, 1964, str. 322—340

Polscy obywatele na obszarze okupowanej Czechosłowacji podczas II wojny światowej (spolu s Fr. Mainušem), Przegląd Zachodni 1964, str. 372—350

Die Nationalitätenpolitik der Nazis gegenüber den Kriegsgefangenen und Fremdarbeitern (spolu s Fr. Mainušem), SPFFBU C 11, str. 157—194

Sovětsští civilní občané na nucených pracích v okupovaném Československu 1941—1945 (spolu s Fr. Mainušem) ČMM 83, 1964, str. 129—157

1965

Les Français sur le territoire Tchécoslovaque pendant la deuxième guerre mondiale (spolu s Fr. Mainušem), SPFFBU C 12, 1965, str. 163—181

Osvobození jižní Moravy 1945 (spolu s Fr. Mainušem a J. Pluhařem), Informátor Krajského pedagogického ústavu Brno, duben 1965, str. 1—20

Sovětskie graždane na teritorii Čechoslovakii vo vremja vtoroj mirovoj vojny (spolu s Fr. Mainušem), Istorija SSSR, Moskva 1965, str. 195—202

Turistické trasy ke 20. výročí osvobození naší vlasti Rudou armádou, (spolu s Fr. Mainušem) Brno 1965, str. 1—60

Nezapomenutelné jaro (spolu s Fr. Mainušem), Praha 1965, str. 1—316

Sovětsští váleční zajatci na československém území za druhé světové války (spolu s Fr. Mainušem), Historie a vojenství 1965, str. 33—58

Osvobození Brna 1945 (spolu s Fr. Mainušem a J. Pluhařem), ČMM r. 84, 1965, str. 5—27

Za Milošem Rejnušem. ČMM 84, 1965, str. 300—301

Jeňoy wojenni na Górnym Ślasku w czasie drugiej wojny światowej (Stalag VIII B/D Cieszyn) (spolu s Fr. Mainušem, Zaranie Ślaskie 1965, str. 663—679

Rec.: Osvobození Československa Rudou armádou 1944/45, sv. I—II, Praha 1965 (spolu s Fr. Mainušem), Slezský sborník 1965, str. 568—569

1966

- K problematice obchodních vztahů mezi Československem a Rumunskem v letech 1918—1931 (spolu s P. Hradečným), *Slovanské historické studie*, VI, 1966, str. 209—241
- L'impiego della manodopera italiana in Cecoslovacchia durante la seconda guerra mondiale (spolu s Fr. Mainušem), *Milano, Rivista il movimento di liberazione in Italia*, nr. 82, 1966, str. 1—20
- British prisoners-of-war in Czechoslovakia and Upper Silesian territory during the second world war (spolu s Fr. Mainušem), *SPFFBU C 13*, str. 147—162
- Národnostní politika nacistů vůči válečným zajatcům a zahraničním dělníkům (spolu s Fr. Mainušem), *Informátor Krajského pedagogického ústavu, Brno 1956*, str. 1—24
- Ústřední zajatecký tábor v Těšíně, *ČMM 85*, 1966, str. 11—37

1967

- Pracovní nasazení válečných zajatců a obyvatel Evropy v ČSR (1939—1945), *Brno 1967*, str. 1—166
- Čechoslovacko-sovetskij torgovij dogovor 1935 g. (spolu s Fr. Mainušem), *SPFFBU C 14*, str. 101—116
- Nasazení české mládeže při budování zákopových opevnění koncem druhé světové války (spolu s Fr. Mainušem), *ČMM 86*, 1967, str. 17—42
- Kapitoly z dějin kavkazských, středoasijských a pobaltských národů Sovětského svazu I, *Kavkaz, Brno 1967, skripta*, str. 1—138

1968

- Umowa handlowa między Polską i Czechosłowacją z 1925 roku, *Sobótka 1968*, str. 75—96
- Pracovní nasazení Čechů v Německu počátkem druhé světové války (1939-1942) (spolu s Fr. Mainušem), *SPFFBU C 15*, str. 27—51
- Przyczynę do historii obozu jeńców w Ląbnowicach (spolu s Fr. Mainušem) *Studia Śląskie Opole 1968*, str. 325—340
- Dějiny university v Brně, *Brno 1968 (kolektiv autorů)*, str. 113—206
- Dvacet let Masarykovy university, *Čs. rozhlas 17. 1. 1968*
- Benéská universita padesátiletá, *Práce 28. 1. 1968*
- První kroky brněnské university, *Rovnost 1. 2. 1968*
- Nezapomenutelní Masarykovy university, *Rovnost 8. 2. 1968*
- Bude Masarykova universita zachována Moravě? *Moravskoslezský týden I, č. 8*

1969

- Prietenia cehoslovaco-română (File din cronici de război), *Bukurešť 1969*, (spolu s Fr. Mainušem) str. 1—232
- Prvních dvacet let Masarykovy university, *Universitas, revue university JEP v Brně, 1969, č. 1*, str. 11—23
- Podíl Rumunů na osvobození Moravy 1945 (spolu s Fr. Mainušem), *Slovanský přehled 1969, str. 159—163*
- Masarykova universita a Rumuni (do r. 1939), *Slovanský přehled 1969, č. 2*, str. 118—122
- Obozy jenieckie na Górnym Šlasku (spolu s Fr. Mainušem), *Katovice*, str. 1—136
- Král Čechů jede na Moravu, *M-týden I, č. 22*, str. 4—5
- Masarykova universita a Slezsko, *Slezský sborník 1969, str. 176—189*
- U každého města šibenice, *M-týden I, č. 23*
- Když soud zasedne a zahájí chce, *M-týden I, č. 24*
- Odkaz předků, *M-týden I, č. 24*
- Hranice vzplála, *M-týden I, č. 26*
- Řemeslo má zlaté dno, *M-týden I, č. 27*
- Jak Ferdinand učil Moravany měresům, *M-týden I, č. 28*
- Jarmark-karban-hospoda, *M-týden I, č. 29*
- Dobré pořizení, páni loupežníci, *M-týden I, č. 30*
- Švédové ante portas, *M-týden I, č. 31*
- Voda a oheň, *M-týden I, č. 32*
- Středověké recepty, *M-týden I, č. 33*
- Škola hrou, *M-týden I, č. 34*
- Zapomenutí? *M-týden I, č. 34*
- Já jsem se dopustila, *M-týden I, č. 35*
- Ochrana mravnosti, *M-týden I, č. 36*

Ochrana mravnosti II., M-týden I, č. 37

Hej, páni konšelé, M-týden I, č. 38

Morava má opět svá práva, M-týden I, č. 38

Hej, páni konšelé II, M-týden I, č. 39

Slováci na pracích v Německu a protektorátě za druhé světové války (spolu s Fr. Mainušem),

Historický časopis, r. 177, str. 565—590

1970

Zástupci Podkarpatské Rusi v poslanecké sněmovně, SPFFBUL C 17, 1970, str. 121—139

Carl Schneider, *Kulturgeschichte des Hellenismus* Erster Band (str. 977), Zweiter Band (1969, str. 1180), Velrag C. H. Beck, München, 1967 a 1969

Údobí helénismu, které historicky objímá jednu z nejpozoruhodnějších etap světových dějin, protože znamená přelom od primitivní společnosti s jednoduchou správou vyjádřenou *polis* k velkým územním celkům se složitou administrativou, najde mezi badateli čas od času své velké zasvěcence. Z jejich pera vycházejí obsáhlá díla svědčící o zvládnutí obrovského množství materiálu (takové poskytl např. *Rostovtzeff* v *The social and economic History of the Hellenistic World* 1953) anebo zase překvapující svým pojetím, jako Hellenism od *A. Toynbee*ho (1959) nebo *Ellinizm i ege istoričeskaja rol* od *A. B. Ranoviče* (1950), v němž se autor z marxistického hlediska snažil poprvé ukázat na helénismus jako na výsledek dosavadního ekonomického vývoje řecké *polis* upadnuvší na konci 5. století do krise.

Jakousi syntézou obou stanovisek, a to jak zvládnutí materiálu tak vnesení nových pohledů a přístupů, je dílo *Carla Schneidera*, který na bezmála dvou tisíci stranách čistého textu podává svůj výklad o helénistické kultuře jako představitel tzv. *Geistesgeschichte*, uznávající jakési samostatné zákony vývoje idejí jen volně související s hospodářským a politickým vývojem (II 963). Z tohoto hlediska považuje helénismus za neustálý proces, v němž, volně řečeno s *Burckhardtem*, se helénství proměňuje z politické moci v moc kulturní (I 2). Toto pojetí není ovšem přijatelné pro marxistickou vědu, ale i pro mnohé další badatele, protože nezodpovídá otázku, proč došlo k realizaci daného jevu. Současně však nelze říci, že autorovo pojetí k poznání helénismu nepřispělo.

Autorova pozorování jsou bystrá a opřená o velkou znalost hmotného materiálu, literatury a také o autopsii značné části helénistického světa. Zájem o věc mu na mnoha místech však nedovolil, aby i nepřátelé helénistického světa byli náležitě oceněni. A tak ostře rozlišuje imperialismus římského imperia od dobovačných válek řeckých (I 64, II 940n), nedovoluje Thrákům vytvořit vlastní kulturu (I 38) a mnohé jevy, jež lze spíše odvodit z předchozího kulturního vývoje, odvozuje z helénismu, jako když např. palmu, pinii, lva apod., vyskytující se v judaismu, připsuje helénistickému působení (I 897).

Schneiderova kniha chce být čtením pro informovaného zájemce, tedy ani ne příručkou ani encyklopedií. Z toho důvodu není doprovázena ani mapami a ani obrazovým materiálem, nýbrž obsáhlým soupisem literatury (II 989—1106), který však není na několika místech časově doveden do konce, např. západní Černomoří má zhruba literaturu do počátku šedesátých let, takže se tu ani neobjevuje *Pontos Euxeinus* od *Chr. M. Danoffa* (Stuttgart 1962, zvl. výtisk z PWRE). Jistá autorova povznesenost nad látku a jeho jasný způsob vyjadřování zpřijemňují četbu tohoto obsáhlého díla, doplněného podrobným rejstříkem (II 1107—1180).

Zajímavost díla je daná také tím, že autor dovede vyhmátnout nejen základní problematiku (mějme na paměti přitom neustále jeho východisko, které nepřihlíží k základní hospodářsko-spoločenské problematice), nýbrž i vybrat zajímavé ukázky a problémy. Mnohé z odpovědí na vrvrných problémův zajistí nebudou přijaty obecně anebo budou vyžadovat další zdůvodnění.

Autor řeší otázky helénismu, zastavuje se vždy před římským obdobím, ale neváhá sáhnout do dob helénismu předcházejících, a také zeměpisně se zabývá působením helénistické kultury i mimo rámeček řeckého světa, např. v Gallii. Proto také začíná údobím, které nazývá *Vorhellenistischer Hellenismus*, a hledá, co z něho překonává. Tak v oblasti *polis* vidí pokračovat občanské právo vázané k božstvům a systém leiturgií a dále boje oligarchů s demokraty (jako kdyby šlo o imanentní jednotku), Polis podle něho překryla hlubokou náboženskou sílu, kterou se vyznačovalo postavení krále u Homéra, takže láska ke královládě se opět mohla v helénismu probudit, neboť jedinec - stíhaný stejně demokraty, oligarchy či tyranidou - nacházel v království svůj ideál. Ale je to pravda a není homérský *basileus* přece jen jiný než helénistický?

Z ostatních starých, ale dále žijících pojetí upozorňuje na *pankhlénství*, jež prý se nemohlo nikdy uskutečnit pro vzájemnou nesoudržnost Řeků a bylo proto vždy zatlačeno heslem *osvobození* (tento zajímavý postřeh se několikrát opakuje), a na *poměr Řeků k barbarství*, který nedoznal